

Vrijheidsbeperkende interventies (VBI)

Door ziekte, behandeling, medicatie of door verandering van omgeving kunnen patiënten verward, onrustig en/of angstig zijn. Soms is de diagnose 'delier' gesteld. Er kan een situatie ontstaan waarin de patiënt een gevaar is voor zichzelf, anderen of zijn omgeving. In dat geval moeten er beschermende maatregelen worden toegepast zoals vrijheidsbeperkende interventies (VBI). Omdat deze maatregelen heel belastend kunnen zijn, zijn hier afspraken over gemaakt. Deze afspraken zijn gebaseerd op de wet WGBO, de wet op de Geneeskundige Behandelovereenkomst.

Wat zijn vrijheidsbeperkende interventies?

Vrijheidsbeperkende interventies zijn maatregelen die worden genomen om onnodig letsel bij patiënten of andere personen te voorkomen en/of de voortgang van medisch noodzakelijke (be)handelingen mogelijk te maken. Daarbij wordt de vrijheid van de patiënt beperkt. Er wordt altijd gekozen voor de minst ingrijpende maatregel.

Gevaren voor de patiënt, anderen en zijn omgeving

Wanneer kan de patiënt zichzelf of anderen beschadigen?

- Wanneer de patiënt zelfstandig uit bed wil gaan, maar het risico op vallen aanwezig is (patiënt is 'valgevaarlijk').
- Wanneer de patiënt gaat dwalen over de afdeling of daarbuiten.
- Wanneer de patiënt medische hulpmiddelen zoals infuus, katheter of sonde wil verwijderen.
- Wanneer de patiënt agressief wordt naar anderen.

Door het toezicht te vergroten en extra aandacht te besteden aan de veiligheid van de patiënt en de omgeving kunnen deze risico's worden beperkt.

Eerst worden oriënterende maatregelen ingezet, zoals het neerzetten van foto's van thuis, het ophangen van een klok en een bord met de dag en datum. Het is voor de oriëntatie ook belangrijk dat patiënten in het ziekenhuis hun bril en gehoorapparaten dragen. Pas wanneer deze maatregelen niet voldoen en persoonlijk toezicht (door verpleging of familie) niet kan worden gegarandeerd, zullen vrijheidsbeperkende interventies toegepast worden.

Toepassen van vrijheidsbeperkende interventies

Met het toepassen van vrijheidsbeperkende interventies wordt de vrijheid van de patiënt beperkt. Dit mag slechts onder bepaalde voorwaarden worden gedaan. Deze interventies worden gezien als zeer ingrijpend en worden, na zorgvuldige overweging, zo kort mogelijk toegepast.

Wilsbekwaam - wilsonbekwaam

Als eerste stelt de arts vast of de patiënt wel of niet in staat is om zelf over zijn situatie te kunnen beslissen. Als de patiënt zelf over zijn situatie kan beslissen heet dit 'wilsbekwaamheid'. Als de patiënt niet zelf over zijn situatie te beslissen, dan spreken we van 'wilsonbekwaamheid ter zake'.

Wilsbekwaamheid

Als de patiënt wilsbekwaam is, en dus zelf over zijn situatie kan beslissen, vraagt de arts de patiënt om toestemming. Geeft de patiënt géén toestemming voor het toepassen van de vrijheidsbeperkende interventies, dan wordt dit geaccepteerd. Hierbij wordt wel vastgesteld dat de patiënt mogelijk onverstandig handelt, maar voldoende inzicht heeft in zijn situatie.

Wilsonbekwaamheid

Als de patiënt wilsonbekwaam ter zake is, en dus niet zelf over zijn situatie kan beslissen, wordt toestemming gevraagd aan de wettelijk vertegenwoordiger van de patiënt. Een wettelijk vertegenwoordiger is iemand die voor de patiënt mag optreden bij beslissingen over zorg en behandeling, de patiënt daarbij zoveel mogelijk betreft en het belang van de patiënt voorop stelt. De wettelijk vertegenwoordiger is dus niet automatisch dezelfde persoon als de eerste contactpersoon. Wettelijk vertegenwoordigers zijn, in wettelijk vastgestelde volgorde:

- een curator of mentor
- een door de patiënt aangewezen wettelijk vertegenwoordiger (vastgelegd in een schriftelijke verklaring)
- de echtgenoot/echtgenote of partner
- ouder, kind, broer of zus

Als de patiënt wilsonbekwaam ter zake is, is toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger nodig voor de toepassing van vrijheidsbeperkende interventies. Als de wettelijk vertegenwoordiger, met goed overwogen argumenten, uiteindelijk géén toestemming geeft, worden de vrijheidsbeperkende maatregelen niet toegepast.

Vanuit het kader van 'goed hulpverlenerschap' zou een arts toch een andere beslissing kunnen nemen en de maatregel toch kunnen toepassen. Uiteraard na een gesprek met de vertegenwoordiger.

Noodsituaties

Alleen in noodsituaties kan zonder toestemming worden overgegaan tot het toepassen van vrijheidsbeperkende interventies. De toestemming wordt in dat geval achteraf alsnog gevraagd.

Patiëntendossier

De toestemming, de gevolgde procedure en de afspraken worden beschreven in het patiëntendossier. U hoeft hiervoor geen handtekening te zetten.

Evaluatie

Dagelijks wordt geëvalueerd of de uitgevoerde maatregel nog het gewenste effect heeft en of de maatregel nog nodig is. Als de maatregel niet meer nodig is, wordt deze gestopt. Ook kan bij verbetering van de situatie gekozen worden voor een minder ingrijpende maatregel.

Overzicht van vrijheidsbeperkende interventies

De volgende vrijheidsbeperkende interventies kunnen in het Zaans Medisch Centrum worden toegepast:

- Het gebruik van een laag-laag bed met een valmat en bewegingsmelder.
- Het gebruik van een bed in laagste stand met een loophulpmiddel en bewegingsmelder.
- Het gebruik van een camera op de kamer.
- Het gebruik van handschoenen.
- Het gebruik van een tafelblad.
- Het gebruik van een buikband in combinatie met pols en enkelbanden (5-punts fixatie).
- Het onvrijwillig toedienen van medicatie met als doel het bewustzijn van de patiënt dusdanig te verlagen zodat deze minder in staat is om te handelen. Deze medicatie vermindert ook de angst bij de patiënt.

Risico's en comfort

Het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen is van invloed op het comfort van de patiënt en heeft risico's. De verpleegkundige beperkt deze risico's door:

- Extra verpleegkundige observaties bij de start van vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Controle op het gebruik van de materialen (niet te strak of te los).
- Voldoende inname van voeding en vocht; de patiënt zal geholpen moeten worden bij het eten en drinken wanneer nodig.
- Het voorkomen van decubitus (doorligplekken); de verpleegkundige helpt de patiënt regelmatig een andere houding aan te nemen.
- Aandacht voor de uitscheiding van urine en ontlasting.

Familie

Wij realiseren ons dat de inzet van een vrijheidsbeperkende maatregel een ingrijpende en emotionele gebeurtenis kan zijn voor de patiënt en diens familie. Hier hebben wij alle begrip voor. Voor de patiënt is er de mogelijkheid, bij behoefte, om een afspraak te maken op de post-delier polikliniek.

Het is belangrijk dat u goed op de hoogte bent van de redenen van de beslissing. Afspraken worden gemaakt met de wettelijk vertegenwoordiger. Wij adviseren de eerste contactpersoon om hierover ook met familieleden contact te hebben. Het komt vaak voor dat de patiënt aan de familie vraagt om bijvoorbeeld de buikband los te maken. Het is verstandig om het aanbrengen en/of losmaken van de band aan de verpleegkundige over te laten. Zo wordt voorkomen dat familieleden een andere rol krijgen ten opzichte van de patiënt.

Gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen kan in specifieke situaties tijdens de bezoeken onderbroken worden. U kunt dit met de verpleegkundige overleggen. Soms geeft het een verwarde patiënt rust als er familie of bekenden aanwezig zijn. In overleg met de verpleegkundige is het mogelijk om buiten de bezoektijden te komen en om te blijven slapen op de kamer bij de patiënt. Voorkom drukte bij de patiënt op de kamer, beperk het aantal mensen dat op bezoek komt tot maximaal twee personen.

Heeft u vragen?

Voor vragen of meer informatie kunt u terecht bij de behandelend arts en het verpleegkundig team.